

Κατὰ τὴν στιγμήν δὲ ταύτην τῆς ὑποχωρήσεως τῶν Περσῶν εἰκάζεται ὅτι ἐξήμανεν ὁ ναύαρχος τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν δὲ ὠξιν τῶν ἐν Ψυτταλείᾳ ἀπεβιβασθέντων βροχάρων, ἀνατίτας τοῦ ἔργου τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὸν ἐράμιλλον τῆς δόξης του καὶ συμπολίτην. Τὸ πρόταγμα τοῦτο μὲν νεανικὴν ἀνδρείαν ὁ Ἀριστείδης ἀναλαβὼν, ἐκ τῆς Σαλαμίως ὠρμήθη παραχρῆμα ἐπὶ ἀκατίων, μεταβιάσας ὀπλίτας Ἀθηναίους ἐκ τῶν ἀρίστων, καὶ λαμπρὴν πρᾶξιν ἠδραγαθήσε. Καὶ τῷ ὄντι ἂν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀγαθότητα τοῦ Ἀριστείδου, τὴν εἰς Αἴγιον ἐξορίαν του, τὴν αὐταπάρησιν τοῦ ἀνδρός, θέσαντος ἑαυτὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Θεμιστοκλέους (25) καὶ τὴν ἰδιαιτέραν διήγησιν τοῦ ἱστορικοῦ (οὐρ. § 91) λέγοντος, ὅτι οἱ Αἴγινηται ὑπεδέχοντο τὰς ἐκπελεύσας τῶν Περσικῶν τριήρων, καὶ κατεκεράζον, συμπερινομένον εὐλογώτατα, ὅτι εἰς τὸς τοιαύτας τρομερὰς στιγμὰς θανάτου καὶ ζωῆς, ἐλπίδων καὶ ἰσχυριώσεως, ἡ εὐφυΐα τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ Ἀριστείδου, ἡ ἀρετὴ συνέλθει ἐν ἀκραιῇ καὶ ἐξετέλεσαν τὸ ὄχι μακρὸν τοῦτο κατὰ πόλευμα, τὴν ἐν Ψυτταλείᾳ, λέγω, καταστροφὴν τῶν τρωματικωτέρων βροχάρων προσέτι, ὅτι εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τούτου συνέπραξαν ὄχι ὀλίγον, διὰ τὴν μὴ εἰπωμεν τὸ πλεῖστον μέρος, οἱ ναυικώτατοι Αἴγινηται, ὅστινες παρατεταγμένοι καὶ διαμαχόμενοι εἰς τὸ μέρος ὅπου ἡ μετάβασις ἐγένετο, συνεισέβησαν, καὶ τούτης ἀσφαλθεύσεως, ἐπέτενον τὸν ἀγῶνα ἐπιπροσθόντες τὴν διόδον εἰς τοὺς διαπαλαίοντες τὰ ἔσχατα ἐχθροὺς καὶ τὴν διέξοδον ἀπεγνωστότως ζητοῦντες πρὸς σωτηρίαν.

Μένει νὰ συμβιάσωμεν πλέον τὰ μετὰ τὴν ναυμαχίαν διαρκέσαν κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου μέχρι δεΐλης (26), καὶ νὰ κρίνωμεν ἂν πρὸς

» ἐξισούμενοι τὸ πλῆθος, ἐν στενωπῷ κατὰ μέρος προσ
» φερομένους, καὶ περιπίπτοντας ἀλλήλοισι ἐτρέψαντο
» τὸ μέρος δεΐλης ἀντιτιχόντας, ὡς εἶρηκε Σικωνί-
» δης, τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον ἀράμενοι νί-
» κην ἧς οὐδ' Ἕλλησιν οὐτε βαρβάρους ἐνάλιον ἔργον
» εἴργασται λαμπρότερον, ἀνδρεία μὲν καὶ προθυμία
» κοινῇ τῶν ναυμαχησάντων, γνώμη δὲ καὶ δεινότητι
» Θεμιστοκλέους.»

(25) Πλούταρχος ἐν βίῳ Ἀριστείδου §. Π'. « ἡμεῖς
» (εἶπεν), ὁ Θεμιστοκλής, εἰσφρονούμεν, ἦδη τὴν
» κενὴν καὶ μειρακώδη στάσιν ἀφέντες ἀρξώμεθα
» σωτηρίου καὶ καλῆς φιλονεικίας πρὸς ἀλλήλους ἀ-
» μιλλώμενοι πῶσσι τὴν Ἑλλάδα τὸ μὲν ἄρχων καὶ
» στρατηγῶν, ἐγὼ δὲ ὑπουργῶν καὶ συμβουλευῶν. »
» Ἐλεγον δ' αἰμίμητος πολίτης ἁληθῆς αὐταπάρησις
» παρεργουμένη ἀπὸ πεποιθῆται τοῦ καθήκοντος, τὴν δ'
» ποίαν αἰσθάνονται μόνον οἱ ἰσχυρὰ τὰ νεῦρα τῆς ψυ-
» χῆς ἔχοντες, διὰ τὴν θέτωσιν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου μόνον τὸ
» κοινὸν συμφέρον οὐράνιον δῶρημα, ὠραῖζον τὸν θνη-
» τὸν ἄνθρωπον καὶ κατασκευάζον τὸ πλάσμα ἄξιον τοῦ
» δημιουργοῦ.»

(26) Πλούταρχος ἐν βίῳ Θεμιστοκλέους §. 15.

πεὶ νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἄνεμος ἐξηκολούθει τὴν
ὁ αὐτὸς καθ' ἑλὴν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἢ περὶ τὴν
λην συνεπιβλήθησάντων τῶν στοιχείων ἐστραφῆ ἔ-
χερ: τότε πελαγίος εἰς Ζέφυρον, ὅστις, ὡς λέγει
Ἡρόδοτος (27) παρτίσιος ἐγένετο τοῦ νὰ βροχάρων
μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ναυμαχίας κατὰ τὴν πρὸς
ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς: τὰ πλεῖστα τῶν ναυαγίων.

Ἡμεῖς φρονούμεν ὅτι ἡ καλίστη ἰστορία τοῦ ἀγῶ-
δὲν συνέβη διαρκέσεως τῆς συμπλοκῆς, ὅτε βίβλ.
μεγίστας ἤθελε παρέξει ὠφελείας εἰς τοὺς Ἕλληνας
βοηθούσας τοῦ πνεύματος εἰς τὴν διώξιν καὶ ἐπι-
δὴ εὐδόκως ἀναφέρουσιν οἱ ἱστορῆσαντες τὰ τῆς
λαμίως περὶ διώξεως ἀλλὰ περὶ διαλύσεως τῆς ναυ-
μαχίας νικηθέντων τῶν Περσῶν, συμπερινομένον
ὁ ἐπελθὼν Ζέφυρος δὲν ἐπνευσε, πρὸς τὴν ἀπὸ
σαν νύκτια, καὶ τοῦτο εἶναι φυσικώτατον φαινόμενον
εἰς τὸν Σαρωνικὸν καὶ Ἀργολικὸν κόλπον, ὅπου
γνωρίζομεν, μετὰ βίβλ. ἐκ τοῦ πελαγίου πρὸς τὴν
τεπεξανίσταται μετῴσης νυκτός ἐκ τῶν κόλπων
φορέων βίαιον τὸ πνεῦμα. καὶ μάλιστα κατὰ
πρόσοδον τοῦ ἔτους, φθινοπώρου μεσοδύτης, καὶ
ἐγένετο ἢ περὶ τῆς ὁποίας παραγματευομένη
μαχία (28), μ' ὅλον ὅτι δὲ ἀργὰ ἐγένετο
Ζέφυρος, ὠρῆθη δὲως μεγάλως τοὺς Ἕλληνας
ἵοισι διεσπείρε τὰ ναυαγία ἐμπροσθεν αὐ-
τῶν Περσῶν ναυλοχοῦντων κατὰ τὸ Φάληρον
τοῖς ἐδείκνυε προφανῆ ἐπὶ τὰ δυστυχήματα, ἐπὶ
δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους καὶ τὸ ἐκπαλαί διακρί-
θὲν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις καὶ δημοῦδες κατὰ
λόγιον.

« Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρούρουσι
τοῦ ὁποίου ἐπροσημνίετο ἡ μεγάλη θραύσις τοῦ
κοῦ στόλου, καὶ ἡ εἰς τὴν ἀπληρτον βορὰν τοῦ
πρῆθιμος ἐπομένη προσφορὰ τῶν ναυαγίων καθ' ἑλ-
τοὺς παραθαλασσίους δήμους τῆς Ἀττικῆς μετὰ
ὁποίων καὶ Ἡϊῶν ἢ Κωλιάς (29).

Τοιαῦτα κατῴρωσεν ὁ Θεμιστοκλής περὶ τῶν
ἀποβάντων δὲ κατὰ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ καὶ τὰ ἐπι-
ματὰ. Ἄλλ' εἶναι δυσκόλον ἄρα μὴ νὰ πιστευθῶμεν
ὁ παράδοξος ὅτιος ἀνήρ εἶχε καὶ ἐν τῇ ἀποτυ-
σκειμένην τὴν θεωρίαν του πρὸς ἐπανάρθωσιν ἐπι-
πομεν τοῦτον κατόπιν τῆς ναυμαχίας ταύτης συ-
λεύοντα τὸν Ἀριστείδην νὰ ἐμπρήσῃσι τὸν Ἑλλη-
στὸλον τῶν συμμάχων ὅλον εἰς Πηγατὰς συν-
(30), καὶ ἂν τοιαύτην διέξοδον ὁ βαθύς αὐτοῦ
διεύρισκε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀποβάλλῃ διὰ
φορτικὸς συμμάχους, καὶ μονοκράτορα ἐν τῇ
τὴν περικληθῆ αὐτοῦ πατριδὰ ν' ἀναδείξῃ, πῶς

(27) Ἡρόδοτος οὐραν. βιβλ. 8. §. 96.

(28) Τὴν εἰκοστὴν βοηδρομιῶνος καὶ πρώτου
τῆς ἐξηκοστῆς ἔκτης ὀλυμπιάδος, ἧτοι τὴν 22
κιτωβρίου 480 ἔτους πρὶν Χριστοῦ κατὰ τὸν
Ἰων ἐν Θουκυδίδῃ σελ. 49.

(29) Ἡρόδοτος οὐραν. 8. §. 96.

(30) Πλούταρχος ἐν βίῳ Ἀριστοκλέους ΚΒ.